

Koexistencia nie je možná

Ako 7 rokov pestovania geneticky modifikovanej kukurice kontaminovali španielsku konvenčnú a ekologickú kukuricu.

Zhrnutie:

Správa „Koexistencia nie je možná“, ktorú vypracovalo Greenpeace s poľnohospodárskou organizáciou Asamblea PAGESA a občianskou skupinou Plataforma Tránsito, popisuje následky stále rýchlejšieho šíriaceho pestovania geneticky modifikovaných (GM) odrôd kukurice v Španielsku, ktoré je príčinou kontaminácie ekologických a konvenčných plodín, ohrozuje živobytie poľnohospodárov, berie spotrebiteľom právo jesť potraviny bez GMO a podkopáva rozmanitosť v hospodárení s pôdou.

Správa uvádza, že prípady kontaminácie sú obzvlášť časté v dvoch oblastiach, Katalónsku a Aragone, kde sa pestuje najviac GM kukurice v Španielsku (90% z plochy osiatej GMO), a že koexistencia (spolužitie) geneticky modifikovaných plodín s ostatnými tu nefunguje. Autori správy preto usudzujú, že ak sa má zabrániť ďalšej kontaminácii konvenčne a ekologicky pestovaných plodín, je nevyhnutne potrebné pozastaviť schvaľovanie GM plodín v Španielsku a v EÚ. Správa vychádza z dôkladného výskumu, vrátane laboratórnych testov vzoriek kukurice odobratých na 40 ekologických a konvenčných farmách, z rozhovorov so zainteresovanými osobami priamo v teréne a zo štúdií (vládných) dokumentov.

Uponáhľaná cesta Španielska smeruje ku genetickej kontaminácii

Skutočnosť, že sa nepodarilo dosiahnuť aspoň zdieľanie úspešnej koexistencie medzi GM, konvenčnými a ekologicky pestovanými plodínami na poliach, nie jediným bodom

kritiky, ktorá sa v správe objavuje. Správa takisto upozorňuje na absenciu akýchkoľvek pravidiel pre pestovanie GM plodín, ktorá by bránila kontaminácii, a to i v dobe, keď už nastal čas zberu;

- Potvrdenie od kombajnistov, že stroje neboli očistené medzi zberom geneticky modifikovanej kukurice a konvenčnej a bio kukurice
- Správcovia sýpok pripustili, že dávajú všetky typy kukurice „na jednu hromadu.“

Španielska vláda v roku 1998 povolila pestovanie GM kukurice firmy Syngenta, tzv. Bt176. Od tej doby je Španielsko jedinou krajinou EÚ, kde sa pestovanie GM plodín uskutočňuje v masovom merítku. Od roku 1998 povolila španielska vláda pestovanie veľkého množstva odrôd GM kukurice (v španielskom katalógu registrovaných osív je zapísaných 31 odrôd geneticky modifikovanej kukurice MON810). V roku 2004 sľúbila nová sociálno-demokratická vláda, že budú uplatnené pravidlá pre harmonickú „koexistenciu“ konvenčných a ekologických plodín s geneticky modifikovanými variantmi. Sľúbila verejnosti právo na výber potravín a uistila ju, že dopad GM plodín na životné prostredie bude podľa možnosti čo najmenší. Dané sľuby sa však nenaplnili. Správa ukazuje nasledovné:

- Španielske úrady dosiaľ neprijali žiadne účinné opatrenia k oddeleniu a kontrole pestovania GM plodín.
- Široko rozšírená kontaminácia konvenčne a ekologicky pestovaných plodín vedie k hospodárskym stratám u pestovateľov, ktorých úroda bola znečistená.
- Veľmi často sa objavujú administratívne chyby a nejasnosti ohľadne výskumu a miest, kde sa konajú pokusy s GM plodínami.

- Monitoring a kontrola pestovania GM plodín neexistujú buď vôbec, alebo len v celkom nedostatočnej a nevhodnej podobe, čo viedlo ku kontaminácii konvenčných a ekologicky pestovaných plodín.
- Geneticky modifikovaná kukurica Bt176 bola pestovaná a zberaná mimo akýkoľvek právny rámec a napriek doporučeniu Európskeho úradu pre bezpečnosť potravín (EFSA) a Španielskej agentúry pre bezpečnosť potravín (AESAs) nepestovať túto plodinu s ohľadom na možné riziká pre ľudské zdravie.
- Poľné pokusy boli uskutočňované bez povolení.
- Pestovatelia falšovali úradné prehlásenia za účelom získania dotácie (hotovostný príspevok od štátu) na pestovanie GM kukurice.

Geneticky upravená kukurica a poškodení poľnohospodári

Greenpeace, Assemblea Pagesa a Plataforma Trangenics Fora! úzko spolupracovali počas roku 2005 s 40 konvenčne a ekologicky hospodáriacimi pestovateľmi kukurice v Katalánsku a Aragone. Detailný postup zahrňoval zber vzoriek kukurice z polí týchto poľnohospodárov a následné testovanie nezávislým laboratóriom. Testovanie odhalilo šokujúce výsledky;

- Skoro v štvrtine všetkých skúmaných prípadov bola nájdená nechcená a nezamýšľaná prímies GM kukurice na poliach s konvenčnou a ekologicky pestovanou kukuricou s percentami od 0,07 až po 12,6% kontaminácie.
- V mnohých prípadoch utrpeli poľnohospodári ekonomickú stratu, pretože neboli schopní predať kontaminovanú kukuricu za pôvodne vysoké ceny.
- Tri z prípadov kontaminácie sa týkali miestnych odrôd, ktoré po mnohoročnom starostlivom šľachtení už nebudú môcť byť naďalej využívané ako osivo. Tieto prípady ukazujú, ako môže GM kontaminácia ohroziť poľnohospodársku biodiverzitu a tých niekoľko miestnych odrôd, ktoré ešte poľnohospodári vlastnia. Trom organizáciám trvalo pol roka uskutočniť časovo i finančne nákladné testovanie, zhromaždiť výsledky a zdokumentovať ich. Nie je teda ťažké si predstaviť, že na tisíckach polí s konvenčnou a ekologicky pestovanou kukuricou, ktoré

neboli testované, dochádza k rozsahom ďaleko väčšej kontaminácii. Bolo by určite veľmi nákladné a vyčerpávajúce testovať všetky polia s konvenčnou a ekologicky pestovanou kukuricou a uplatniť technické opatrenia k zabráneniu a šíreniu genetického znečistenia.

Španielske úrady však musia prijať zodpovednosť za vzniknutú situáciu, pretože v prvom rade práve oni povoľujú pestovanie GM kukurice.

Nemožnosť koexistencie:

Všetky informácie zhromaždené v tejto správe vedú k jednoznačnému záveru, že „koexistencia“ GM plodín s konvenčnými a ekologickými plodinami je fakticky nemožná, ak sa pozrieme na realitu na poliach:

- Existuje veľa možností, ako môže dôjsť ku kontaminácii konvenčných a ekologických plodín; osivo môže byť kontaminované, peľ môže byť premiestnený z jedného poľa na druhé vetrom alebo hmyzom. Ku kontaminácii nedochádza iba počas pestovania, ale aj počas zberu a po zbere, ako napr. strojmi (ktoré neboli dôkladne vyčistené medzi zberom GMO, konvenčných a ekologických plodín) a miešaním počas skladovania a transportu. Správa zistila, že kontrola a monitoring každého typu kontaminácie od laboratória až na tanier je neefektívna a v mnohých prípadoch neexistuje.
- V súčasnosti neexistuje žiadny nezávislý systém na zisťovanie a skúmanie prípadov kontaminácie, nelegálnych plodín (komerčných alebo experimentálnych), administratívnych nezrovnalostí alebo negatívnych dopadov GMO na životné prostredie, hospodárstvo alebo populáciu. Je preto vysoko pravdepodobné, že opísané prípady kontaminácie sú iba vrcholom ľadovca a že väčšina prípadov kontaminácie – alebo neregulárnosti okolo GMO – nie sú odhalené.
- Aj keď je obtiažne si predstaviť, že skutočne nezávislý systém detekcie a vyšetrovania GM kontaminácie by mohol fungovať, je zrejmé, že obrovské náklady potrebné na testovanie, na dôkladné analýzy a prísne kontroly, ktoré sa uskutočňujú zodpovednými orgánmi znamenajú, že táto technológia je sociálne, environmentálne a ekonomicky nerealizovateľná.

- Nedostatočná transparentnosť biotechnologických spoločností extrémne sťažuje dosiahnutie garancie, že prípady kontaminácie GMO budú verejne dostupné. Zároveň je spoločnosť konštantne vystavovaná propagande, ktorá spomína iba údajné zisky z takýchto plodín, bez poskytovania objektívnych informácií a faktov o nevýhodách GMO.
- Zdá sa, že vlády nie sú schopné monitoringu a ukončenia nelegálneho predaja a pestovania GMO. Rovnako nie sú schopné zabezpečiť súlad pestovania GMO a súčasnej legislatívy.
- Každý systém kontroly má svoje chyby a vždy nastane ľudská alebo technická nebanlivosť, alebo zlyhanie a preto nie je možné zabezpečiť, aby nedošlo ku kontaminácii ostatných plodín.

Odporúčania:

Na základe analýz a výsledkov správy 'Koexistencia nie je možná' (Assemblea Pagesa de Catalunya), Greenpeace a Plataforma Transgenics Fora! žiadajú:

- Aby zodpovedné orgány v Španielsku okamžite pozastavili pestovanie GMO v Španielsku. Takisto aby vyzvali ministrov v EÚ a Európsku Komisiu k tomu, aby zabránili pestovaniu GM plodín v ostatných krajinách EÚ.
- Každé povolenie na pestovanie GMO – doteraz schválené rozličnými vládami a Európskou Komisiou – musí byť zrušené a pokusné pestovanie zakázané.
- Spoločnosti, ktoré produkujú GMO alebo vlastní patenty, musia znášať náklady (ako náklady na testovanie) vlády, ktorá vykonáva opatrenia, aby zaistila riadne vyčistenie životného prostredia a potravinového reťazca od (ilegálnych) GMO.
- Zodpovedné orgány by mali opätovne prehodnotiť poľnohospodársku politiku v Španielsku tak, aby zabezpečili existenciu produkcie plodín bez GMO, ktorá zaručí slobodu voľby pre spotrebiteľov a farmárov. Produkcia bez GMO má stáť nad záujmami biotechnologického priemyslu alebo nadnárodných spoločností, ktoré tieto technológie vlastní.
- Aby bolo možné zabezpečiť produkciu plodín bez GMO ako aj riadnu ochranu životného prostredia, miestne, regionálne a národné authority musia dostať legálnu možnosť v rámci európskej legislatívy

deklarovať svoje územie ako „zónu bez GMO“.

- Zriadenie Komisie, ktorá by skúmala environmentálne, sociálne a zdravotné škody spôsobené genetickým inžinierstvom, prísny a nezávislý spôsobom. Výsledná transparentná analýza má požadovať sankcie pre tých, ktoré tieto škody spôsobili.
- Spoločnosti produkujúce GMO alebo vlastníace takéto patenty musia byť zodpovedné za kontamináciu a akékoľvek zdravotné, ekonomické alebo environmentálne škody pochádzajúce z genetickej kontaminácie, s výnimkou, ak sa preukáže, že chybu alebo nedbalosť zavinil niekto iný.

Kontakt:

Mrg. Martina Badidová
Greenpeace
Vančurova 7
831 03 Bratislava

tel/fax: +421-2-54 77 12 02,
+ 421-2-54 77 11 51
email: info@greenpeace.sk

Úplná správa v španielskom jazyku sa nachádza:
www.greenpeace.org/espana/reports/la-imposible-coexistencia-la-c
v anglickom jazyku:

www.greenpeace.org/international/press/reports/impossible-coexistence

Signatory organisations
Greenpeace

Assemblea Pagesa de Catalunya
Plataforma Trangenics Fora!

Autori:

Juan-Felipe Carrasco, Greenpeace
Jordi Cipriano and Marc Arbos, Assemblea Pagesa de Catalunya